

МОНІТОРИНГ УСПІШНОСТІ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Катерина ОСТРОВСЬКА, д-р психолог. наук, професор, завідувачка кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи, факультет педагогічної роботи;

Христина КАЧМАРИК, канд. психолог. наук, доцентка кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи, Львівський національний університет імені Івана Франка

Толерантне ставлення до дитини з особливостями психофізичного розвитку, сприйняття її як особистості, усвідомлення її потреб і повага до них — пріоритетний напрям у моральному розвитку сучасного суспільства. Однак відсутність достатніх напрацювань з цього питання може породжувати труднощі в діяльності вчителя загальноосвітньої школи. Аби допомогти педагогам успішно впроваджувати інклюзивну освіту, редакція неодноразово публікувала на сторінках журналу роз'яснення фахівців у цій сфері. За бажання ви можете поглибити свої знання з питання інклюзивної освіти й отримати **сертифікат про підвищення кваліфікації**, ознайомившись із добіркою раніше надрукованих статей на сайті upsh.com.ua. Нині ж на прохання редакції автори розкривають питання моніторингу досягнень дитини з особливими освітніми потребами.

У контексті оновлення підходів до освіти дітей з ООП важливо дотримуватися таких основоположних принципів:

- урахування індивідуальних психологічних особливостей розвитку;
- дитиноцентризму;
- визначення ролі педагога як наставника і партнера;
- опора на програми навчання й виховання;
- напрацювання способів дослідження ефективності навчання й оцінювання цієї ефективності по відношенню до кожної конкретної дитини.

Одне з актуальних питань сьогодення — моніторинг успішності дітей у закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти незалежно від їх підпорядкування, типу й форми власності. Завдання моніторингу успішності дітей у навчальному процесі тісно пов'язане з вивченням програм і професійною відповідальністю педагогів за розвиток дитини/учня. Процес реалізації навчальної програми зобов'язує враховувати знання й навички дитини на кожному з етапів навчання.

Для забезпечення ефективності освітнього процесу з максимальним урахуванням особливостей і можливостей кожної дитини доцільно звернутись

до положень конструктивістичного мислення (Д. Аусубель, Д. Брунер, Р. Ганьє та ін.). Згідно з ним, завдання школи полягає в реалізації навчальної програми, сконцентрованої на дитині, на її індивідуальному темпі розвитку і можливостях навчання, розвитку пізнавальних здібностей, показників особистісного розвитку, мотивуванні до навчання, пізнання довкілля тощо. У цьому контексті зростає роль моніторингу успішності дітей/учнів, який дасть змогу демонструвати поступ дитини у різних напрямках. Аби фіксування досягнень учня, що має особливі освітні потреби, було якнайповнішим, важливо здійснювати діагностику обох видів — психологічну й педагогічну. Детальніше розкриємо сутність кожної з них.

Психологічна діагностика — важливий засіб відстеження психічного розвитку дитини

Здійснення будь-якого моніторингу, зокрема успішності в навчальному процесі, передбачає визначення його ефективності. У психологічному аспекті ефективність навчання слід аналізувати через урахування окремих показників розвитку дитини засобами **психологічної діагностики** рівня розвитку психічних процесів, оцінку батьками дітей і фахівцями

Інклюзивна освіта ● Моніторинг навчальних досягнень

(педагогами) результативності навчання. Відповідно, критерієм ефективності навчального процесу можна визначити, зокрема, покращення показників психічного й соціального розвитку дитини.

Моніторинг успішності дитини в освітньому процесі має бути спрямований на виявлення таких показників:

- якості навчальних досягнень школяра, рівня його соціалізації;
- залежності успішності учня від соціальних умов його життя, діяльності педагогів, рівня соціального захисту, моральних установок, запитів, цінностей тощо;
- особливості педагогічної практики;
- залежності досягнень дитини від соціального статусу та ін.

Усе це безпосередньо пов'язане з особистістю дитини, педагогічних фахівців та батьків. Тому надзвичайно важливо, на нашу думку, враховувати психологічні особливості учня в оцінці його успішності, а також роль психолога/учителя у супроводі дитини в освітньому процесі.

На думку В. Бондаря, психологічна діагностика дітей — це перша найважливіша ланка вивчення їхніх здібностей, умінь, навичок, мотивів діяльності, поведінки й учинків.

Окрім того, поглиблена психологічна діагностика сприятиме визначенню найефективнішого освітнього маршруту.

Під час психологічного обстеження дітей слід спиратися на такі положення:

- діагностика має бути ранньою (з першого дня перебування дитини в освітній установі);
- проведення психологічного обстеження слід здійснювати за запитом батьків або з їх згоди;
- схема і добір діагностичних методів мають відповідати віковим особливостям дитини, специфіці її провідної діяльності, характерної для кожного вікового періоду;
- за умови з'ясування проблем, що входять до компетенції іншого спеціаліста (лікаря, логопеда), психолог сприяє встановленню контакту батьків з відповідними фахівцями;
- важливо здійснювати діагностику не лише слабких, але й сильних сторін дитини;
- отримані дані треба підтверджувати додатковими методами.

Етапи вивчення індивідуальних психологічних особливостей дитини

Роботу з вивчення індивідуальних психологічних особливостей дітей слід проводити у кілька етапів.

1. Первинна діагностика. На цьому етапі відбувається вивчення документації про здоров'я й особливості психічного розвитку дитини (медичних довідок,

психолого-педагогічних характеристик тощо), збір інформації зі слів батьків дитини, спостереження за її поведінкою

У цей період для освітнього закладу дуже важливо налагодити контакт з батьками (чи особами, які їх замінюють) та дитиною — це стане запорукою успішної діяльності на наступному етапі.

2. Поглиблена діагностика. Завдання етапу: визначення рівня розумового розвитку дитини; рівня сформованості окремих психічних функцій (уваги, гнозису, мовлення, пам'яті, моторики та ін.) і зони найближчого розвитку дитини.

Окрім дослідження психічних функцій, психолог має також спостерігати за такими особливостями дитини:

- здатність зрозуміти і виконати інструкцію (необхідність перекладу інструкції з вербального мислення на образне — надання візуальних вказівок);
- уміння довести виконання завдання до кінця;
- зосередженість (уміння концентрувати увагу);
- утомлюваність;
- працездатність;
- уміння користуватись допомогою;
- уміння просити про допомогу;
- рівень мотивації до виконання завдань;
- міра зацікавлення дитини при виконанні того чи іншого завдання;
- цілеспрямованість діяльності;
- самоконтроль;
- критичність;
- реакція на отриманий результат;
- реакція на похвалу/винагороду;
- уподобання дитини;
- особливості взаємовідносин з дорослим і однолітками.

3. Аналіз отриманих результатів. Підбиваючи підсумки, здійснюють аналіз отриманих результатів обстеження за кожною методикою та їх цілісну інтерпретацію, визначають профіль розвитку дитини, складають її психологічну характеристику, обов'язково зазначаючи не тільки слабкі, а й сильні сторони. Команда психолого-педагогічного супроводу обговорює результати поглибленої діагностики, спільно з батьками визначає коротко- й довгострокові цілі щодо роботи з дитиною, а також приймає рішення про її подальший освітній маршрут.

Як бачимо, здійснити оцінку ефективності навчання можна саме завдяки проведенню **повторної діагностики** (щонайменше один раз на рік), а також опитування батьків і фахівців. Позитивні зміни в психічному та соціальному розвитку дитини, виявлені в ході такого моніторингу, свідчать про ефективність освітнього процесу.

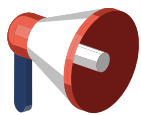
НЕ БАРИТЬСЯ!

Передплатіть на весь навчальний рік журнал
“Учитель початкової школи”

Отримайте надійну фахову підтримку

Акція! На сайті upsh.com.ua/peredplata
передплата на комплект журналів
“Учитель початкової школи” + “Джміль”
зі знижкою **-20%**

Індекси для передплати на пошті:

68604 комплект “УПШ” + “Джміль”

89869 журнал “УПШ”

+ **якісні е-матеріали до кожного випуску:**

- відео- й аудіоматеріали
- розвивальні вправи
- картки із завданнями
- пам'ятки та презентації
- дидактичні ігри

**Відтепер передплатники “УПШ”
можуть читати журнал онлайн!**

Повні версії всіх публікацій —
на сайті upsh.com.ua

